

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRĂȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ȚI.

ANULŪ XLVIII.

ANUNCIURILE:

Pe unŷ anŷ 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe anŷ 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

O seriă garmondŷ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisori nefrancoate nu se primescŷ. — Manuscripte nu se retrămitŷ.

N°. 285.

Luni Marți, 24 Decembrie st. v.

1885.

Nou abonamentŷ

la

„Gazeta Transilvaniei“.

Cu 1 Ianuarie 1886 st. v., se începe unŷ nou abonamentŷ, la care invitămŷ pe toți onorații amici și sprijinitori ai foiei noastre.

Prețul Abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe trei luni 3 fl.

„ șese „ 6 „

„ unŷ anŷ 12 „

Pentru România și străinătate:

pe trei luni 10 franci

„ șese „ 20 „

„ unŷ anŷ 40 „

Rugămŷ pe domnii abonenți, ca să bine-voiască a-și reînoui de cu vreme abonamentulu, ca să nu se întrerupă expedițiunea țiarului.

Domnii ce se vorŷ abonă din nou să binevoiescă a scrie adresa lămurită și a arêta și poșta ultimă.

Administrațiunea.

Brășovŷ, 23 Decembrie 1885.

Multe au scrisŷ cu ocaziunea schimbării anului foile conlocuitorilor nostri de confesiunile apusene. Mai de aproape însă ne interesă pe noi ceea ce dicŷ compatrioții nostri Sasi din Ardélŷ, cari, după atâtea desamăgiri și loviri ce le-au întâmpinatŷ din partea celorŷ dela putere, au ajunsŷ totuși în cele din urmă la convicțiunea, că Românii nu numai că nu suntŷ unŷ pericolŷ pentru existența națională a Sasilorŷ, ci din contră unŷ scutŷ alŷ lorŷ în contra maghiarisării, de unde urmază, că adevărata politică ardelenescă și săsescă pretinde, ca Sasi să mērgă în viitorŷ alăturea cu majoritatea populațiunii din Ardealŷ, ér nu cu majoritatea din Ungaria.

Êta ce dicŷ „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt“ în articolulu sêu de anulŷ nou:

„Maghiarisarea Sasilorŷ este unŷ lucru imposibilŷ, pentru acêsta elementul maghiarŷ în Ardélŷ este pré slabŷ și pré țândăritŷ, și elŷ însuși prá amenințatŷ. Câtŷ timpŷ se află în Ardélŷ 600,000 Maghiari și Sêcui pe lângă 200,000 Români și 200,000 Sasi, câtŷ timpŷ cei 150,000 de țărani sasi vorbescŷ mai fără excepțiune limba română, fiindcă pretutindena trăiescŷ la unŷ locŷ cu Românii și între Români, pe când totŷ așa de fără excepțiune ei nu înțelegŷ limba maghiară, fiindcă în viața practică mai niciodată n'au lipsă de ea, nici vorbă nu pôte fi de posibilitatea maghiarisării acestorŷ țărani. Sasi ardeleni nu suntŷ Sasi din Zips, nici Slovaci. Și se nu se uite, că opera de maghiarisare în orașele din Zips — care încă și ađi e departe d'a fi îndeplinită — a începutŷ deja acum 200 de ani, într'unŷ timpŷ când forța principilorŷ absoluți își împrumuta înfiorătorulŷ sêu brațŷ.

„Nu maghiarisarea Sasilorŷ este grija noastră cea mică. Dér de ceea ce seriosŷ ne tememŷ este că guvernulu ne descompune și ne desorganizează începândŷ cu sfărâmarea organismului nostru politicŷ și chiar bisericescŷ... Este timpulŷ să strigămŷ ministrului (Trefort): Hands off (josŷ mâna) de pe biserica și scôla Sasilorŷ... Ceremŷ respectarea dreptului și promovarea intereselorŷ noastre materiale și culturale, fiindŷ acêsta o datoriă naturală a unei sănătoșe politici a guvernului...

„Noi nu atacămŷ, ci ne apărămŷ. A continua acêsta luptă câtŷ timpŷ durază ataculŷ și câtŷ timpŷ ne rămâne unŷ bunŷ prețiosŷ, demnŷ de apărare, acêsta e o datoriă imperativă, categorică.“

„Kronstädter Zeitung“, făcândŷ o revistă a întâmplărilorŷ mai însemnate din anulŷ acesta în statulu ungarŷ, dicŷ între altele:

„În cele dintêiu luni ale anului începŷ agitaciunile pentru reuniunea de maghiarisare din Clușiu, care caută să-și ascundă adevărata sa tendință sub numele unei reuniuni de cultură maghiare. Sasi și Românii ardeleni nu s'au lăsatŷ a fi amăgiți și recunoscură tendința îndreptată directŷ contra lorŷ. De sine se'nțelege, că o asemenea reuniune putea întâmpina simpatii. Când însă reuniunea de maghiarisare avŷ naivitatea d'a cere sprijinulu comitatelorŷ săsesci-românesci Bistrița, Sibiu și Brășovŷ, acêsta straniă provocare fŷ respinsă cu indignare. Ministrului de interne îi trăsni în capŷ idea d'a anula respectivele hotăriri ale adunărilorŷ comitatense. Presa maghiară vērșă focŷ și pară asupra poporului nostru. „Trădători ai țării“ fŷ celŷ mai cuviinciosŷ titlu, ce li se dete Sasilorŷ și Românilorŷ pentru acêstŷ actŷ de propriă apărare.“

Vorbescŷ apoi de unelirile maghiare, în urma căroră juriulu din Sibiu s'a strămutatŷ la Clușiu. Amintescŷ nechibșuitulu pasŷ alŷ deputatului sasu Guido Baussner, care nu s'a rușinatŷ a se face membru alŷ reuniunii de maghiarisare, provocândŷ în același timpŷ unŷ nou potopŷ de înjurături maghiare asupra Sasilorŷ. Dar ceea ce e mai rău, dicŷ „Kronst. Ztg.“, suntŷ atacurile guvernului asupra scolei, fortăreța existenței naționale. Ordinațiunile ministeriale nu se mărginescŷ a introduce instrucțiunea limbei maghiare, ci pretindŷ chiar instrucțiunea în limba maghiară. Ministrulu merge mai departe, în contra legii își face două locuri în comisiunile scôlelorŷ industriale din orașele săsesci. În fine își exprimă convingerea că, după cum tôte lucrurile au unŷ sfêrșitŷ, totŷ așa și șovinismulu maghiarŷ va avê unŷ sfêrșitŷ.

Din peninsula balcanică.

Praga, 1 Ianuarie. „Narodni Listy“ anunță din Viena: Cercurile guvernamentale din Belgradŷ contēză pe intrarea lui Risticŷ în cabinetŷ. Regele Milanŷ a pregătitŷ, asupra acestui evenimentŷ, pe contele Khevenhüller cu cuvintele: „Stările piciuite în țēră prin rês boiu cerŷ, ca la administrațiunea statului să coopereze tôte partidele politice; prin acêsta însă politica esternă a Serbiei, fidelă tractatului, și inclinarea ei leală și amicală spre Austro-Ungaria nu va suferi (?) nici cea mică schimbare.“ (Risticŷ e capulu partidei rusofile; se vede, că nenorocitulŷ rêsboiu împinge pe Serbia érăși în brațele Rusiei. — Red.)

Constantinopolŷ, 2 Ianuarie. Pôrta aștêptă sosirea unui amăruntitŷ raportŷ dela Magid-pașa, pentru ca să intervină seriosŷ în tractările de pace sêrbo-bulgare. În cestiunea rumeliotă puterile lucrēză mereu. Porții și s'a datŷ a înțelege că ea, ca cea mai interesantă, să facă propunerii în acêsta privință.

Sofia, 2 Ianuarie. Marele Vizir a comunicatŷ, că a invitatŷ de urgență pe guvernulu sêrbescŷ să grăbescă cu numirea delegațiunilorŷ sêrbesci pentru tractările de pace.

Belgradŷ, 2 Ianuarie. (Scirea „N. fr. Presse“) Mâne începe schimbarea prizonierilorŷ. Ađi au plecatŷ din Belgradŷ la Nișŷ 800 de recruțiŷ deja instraiți.

Belgradŷ, 2 Ianuarie. În contra convențiunei de armistițiu, Bulgarii ținŷ ocupatŷ Bregovo cu două companii, vizitară erŷ podurile de peste Bregovo și trimiseră în susulu și în josulu Timocului patrulă de recunoșcere.

Belgradŷ, 2 Ianuarie. S'a constatatŷ oficialŷ, că Bulgarii au dusŷ cu ei tôte lucrurile bisericesci din mânăstirea sêrbescă Rzana, ba chiar din altarŷ au luatŷ unŷ pocalŷ de aurŷ. Temerile Bulgarilorŷ, că populațiunea Pirotolui va fi persecutată de autoritățile sêrbesci, este cu totul neintemeiată, deoarece Pirotenii suntŷ cu-

prinși de spaimă și ură contra Bulgarilorŷ, cari n'au, cruțatŷ nici o casă.

Bucuresci, 31 Decembrie. Mai mulți din acei ofițeri ruși, cari la începutulu încercărilorŷ bulgare părăsiseră Bulgaria, s'au rentorsŷ în Bulgaria și fără indoială că vorŷ reîntra în armata prințului Alexandru care s'a împecatŷ cu Țarulŷ.

Gratulari de anulŷ nou.

Deputatii partidului guvernamentalŷ, cu ocaziunea anului nou, au mersŷ în corpore la primulŷ-ministru Tisza, ca să-i gratuleze. Szontág Pál, ca conducătorulu partidului, dicŷ între altele, în discursulu sêu de felicitare, că de 10 ani, de când e în fruntea țerii acêsta partidă s'a luptatŷ pentru întărirea ideii de statŷ maghiarŷ. „E unŷ astfelŷ de lucru idea de statŷ maghiarŷ, ce nu se pôte subordina nici unei auctorități, și trebuie să-i fiă subordinată orice altă auctoritate; pentru incarnațiunea acestei ideii să-ți dea D-șeu putere, sănătate și succesŷ!“ (Éljen!). Tisza Kálmán rêsponde că pentru întruparea ideii de statŷ maghiarŷ e dreptŷ că se luptă partidulu liberalŷ, dér trebuie să se admită, că și țera întregă să insuflețescŷ pentru acêsta idee, cu tôte că suntŷ unii bărbați politici, cari pe altă cale voescŷ a aduce la deplina valere acêsta idee, — scopulu însă e unulŷ și acelașŷ. (Éljen!)

Dela primulŷ ministru Tisza, deputațiunea s'a dusŷ la președintele parlamentului, Pechy Tamás, unde Max Falk, în numele partidului liberalŷ, îl felicitēză și-i doresce succesŷ splendidŷ pe calea ce a apucatŷ-o. Mai departe laudă imparțialitatea președintelui, accentuândŷ, că de când stă în fruntea parlamentului, a doveditŷ o astfelŷ de abnegațiune față de desbaterile dietei, încâtŷ parlamentulu ungurescŷ pôte emula cu mai multe parlamente culte din Europa. Mai departe dicŷ, că națiunea maghiară, privită cu disprețŷ până acuma de lumea cultă, a datŷ probă de vitalitatea ei cu ocaziunea esposițiunei.

Pechy Tamás rêsponde, că parlamentulu maghiarŷ nu numai, că pôte emula cu unele parlamente culte din Europa, ci stă în capulu mai tuturorŷ parlamentelorŷ europene în privința modului cum se desbatŷ proiectele de lege. „Acêsta avemŷ d'a o mulțami în prima liniă partidulu guvernamentalŷ, în a doua liniă partidulu opoziționalŷ, care prin moderațiunea sa a încungirată scandalurile, obișnuite în Francia și Anglia. În sfêrșitŷ își exprimă speranța, că țera întregă se va lupia pentru îndepărtarea primejdiei, ce-o amenință.

SCRILE ȚILEI.

În numărulu 271 alŷ „Gaz Trans.“ amŷ reprodușŷ o scire din „Ellenzék“, cum că preotulu gr. cat. Alexandru Popŷ, din Birchișiu (comitatulu Têrnavei micŷ, protopopiatulu Sibiiului) ar fi fostŷ trasŷ în cercetare disciplinară, din cauză că a amenințatŷ pe doi economi maghiari cu cuvintele: „Nu vrêu să cunoscŷ Unguri, nici să sciu despre ei... 48 a trecutŷ... de ar peri Ungurulŷ, ca să nu vedŷ nici unulŷ cu ochii; vê succescŷ gâtulu, că mi-e sete de sânge ungurescŷ, vê vomŷ învăța noi, cânilorŷ de Maghiari!“ Astăđi totŷ „Ellenzék“ publică o scrisore a numelui preotŷ, prin care se desmintescŷ în modŷ categoricŷ scirea de mai susŷ. Acêsta scrisore se'ncheie cu următoarele cuvinte: „E rău a inverșuna inimile; să nu mă acuse nimeni cu denunțări nebasate. Pe mine, care am crescutŷ în scôla maghiară, în spiritŷ maghiarŷ, care, ca curatorŷ alŷ scôlei de statŷ din locŷ, facŷ servicii patriei mele, și care deja de doi ani m'am închisŷ scôla și am trimisŷ pe băieții nostri în scôla de statŷ... Birchișiu (Bürkös), 31 Decembrie 1885, subsemnatŷ: Alexandru Pap, preotŷ gr. cat.“ — Are cunoscință d. protopopŷ gr. cat. alŷ Sibiiului despre purtarea acestui preotŷ din protopopiatulu sêu și decă are cunoscință, ceea ce credemŷ, ce pași a făcutŷ sântia sa pentru ca să fiă pedepsitŷ în modŷ esemplarŷ, cum merită, acêstŷ desertorŷ din ôstea celorŷ cu sânta chiamare d'a lupta pentru binele poporului românŷ? —

—0—

După cum comunică „Nemzet“, în anulŷ 1885 vrŷ o

100 de proști gr. or. români au cerut, prin fișpan, *subvențiune dela stat*. Dintre aceștia s'au subvenționat 73 de proști. „Nemzet“ nu vré să spună, că majoritatea acestor necredincioși reprezentanți ai lui Crhistos stă bine materialicesc.

—0—

Tinerii comercianți de aci voru repeta reprezentațiunea Comediei în 2 acte de V. Alexandri: „*Ginerele lui Hagi Petcu*“, căreia îi va premerge reprezentarea Comediei într'un act „*Arvinte și Pepelea*“, de V. Alexandri: Joi în 26 Decemvre a. c., în sala redutei. Inceputul precis 7¹/₂ ore séra. Bilete — prețurile cunoscute — se pot lua Marți 24 c. în librăria D-lui N. I. Ciurcu și Joi séra la cassă. Venitul acestei reprezentațiuni este menit jumătate pentru îmbrăcarea învățăcelor români séraci dela meserii, și jumătate pentru crearea unui fond spre ajutorarea tinerilor comercianți în casuri de nenorocire. — Succesul frumos, ce l'a avut prima reprezentațiune a tinerilor comercianți, ne face să sperăm că și a doua reprezentațiune, la care s'a adaus încă o piesă, va fi totu așa de bine cercetată.

—0—

D-lu Dr. *Karl Wolff*, conducătorul foiei naționale săsesci din Sibiu »*Siebenbürgisch-Deutsches-Tageblatt*«, fiind ales director al „Căsei de economii“ din Sibiu, își ia rămas bun dela conducerea numitei foi, printr'un articol publicat în ea, după ce 12 ani a apărut cu zelul neobosit drepturile națiunii sale și a combătut ilegalitățile guvernului unguresc. Regretăm retragerea d-lui Dr. Wolff dela conducerea foiei. Actualul conducător al foii, în locul d-lui Wolff, este redactorul responsabil de până acum, d. *Heinrich Häner*, care împrejurare dovedește, că foia nu-și va schimba caracterul ei opozițional și direcțiunea polițice ei.

—0—

Societatea sodalilor români din Brașov va aranja Mercuri în 25 Decemvre, în ziua de Crăciun, în sala otelului Nr. 1, o *productione și petrecere colegială* împreunată cu *cântări și declamațiuni* executate de membrii societății după următoarea programă: 1. „*Potpouri române*“, musica militară. 2. *In memoria lui D. Andronic*, versuri de N. Cismărescu, declamate de d-nul G. Filip. 3. „*Iarna*“, de Matilda Kugler, corul sodalilor. 4. „*Bălcescu murind*“, musica militară. 5. Terțet: „*Rămăi cu mine*“, de Bogler. 6. „*Arcadion*“, poezie de G. Crețianu, declamată de d-nul N. Jugănar. 7. „*Hora*“, de Porumbescu, corul sodalilor. 8. „*Răsunet*“, musica militară. După producțiune urmază dansul. Inceputul la 8 ore séra. Bilete (intrare de persoană 1 fl.) se pot căpăta la cassă la D. D. Eremias și la librăria d-lui Nicolae Ciurcu. — Dorim ca producțiunea sodalilor români să fiă câtu mai multu încurajată de publicu, căci e vorba de a se sprijini copii séraci muncitorii din venitul ei.

Principiele și politica „Tribunei“.

II.

Amu dîșu, că vom cerceta cum se face, că „Tribuna“ în cestiuni mari și principiare aprobă și desaproabă totu ce aprobă și desaproabă foile adversarilor noștri.

E foarte greu lucru a află unu firu ôrecare, ce légă articuli „Tribunei.“ Vorbăria séca a acestei foi este până acum neîntrecută în anele diaristice române și străine. De multe-ori se găsesc în unu și același articolu atâtea contradicții și aiurări dela temă și dela obiectu, în-

câtu, cetindul, omul nu mai scie în cele din urmă alu cui este.

Unu lucru însă se vede din tôte că urmăresce „Tribuna“ cu multă consecvență. Din vorbăria séca, cu care crede ea că pôte ameți lumea și împăingini ochii publicului român, iese la ivelă *misiunea specială și principală a „Tribunei“ de a face pe polițaiul în mijlocul Românilor ardeleni.*

„Amu luat. dice ea, *angajamentul* de a combate pe toți cei ce aru voi să propage între Români *tendențe, cari compromit buna reputațiune a poporului român.* („Tribuna“ nr. 285 din 1885.)

Mai întâiu rămâne secretu dela cine a luat „Tribuna“ acestu angajamentu, alu doilea este imposibilu d'a se sci totu ce pôte ea înțelege sub cuvintele: *bună reputațiune*, este acesta reputațiune politică, literară, economică, militară, morală, religioasă ori socială? Epitetul „bun“ e foarte elasticu, ceea ce unu află că-i bun, altu găsese că-i réu.

De pildă totu ce găsim noi, cești dela „Gazeta“, că ar fi mai priinciosu pentru reputațiune nêmului românesc, adversarii noștri declară de „compromițtoru“ și „periculosu.“ Déca apărăm și nutrim *nisuițele de libertate* ale poporului român și déca prin urmare îl îndemnăm la *luptă curajoasă și energică cu tôte mijlocele legale*, foile maghiare ne declară de „trădători de patriă“, ne impută, că amu păta onorea nației noastre și că amu propaga „spiritul revoluționar.“ Acesta se întâmplă nu numai astăzi, ci s'a întâmplat și atunci, când nici pomenire nu era încă de „Tribuna.“ Deosebirea este, că atunci avém de a face numai cu adversarii declarați ai nêmului nostru, pe când azi se mai alătură la falanga dușmană și „Tribuna“, care a luat angajamentul de a combate „spiritul revoluționar“ între Români și care „mai bine vrea să suferim decatu să ne punem în conflictu cu spiritul conservator alu timpului nostru“ („Tribuna“ nr. 188 din 1885); „Tribuna“, déca nu află aici în țera turburătoră contra căror se-și afirmaze misiunea de polițaiu, trece granița și-i caută printre Români ardeleni pribegi din România strigându câtu o ia gura, că „iredentiști“ „se ridică contra ordinii legalu stabilize“, că bôla socială (sic!) a iredentismului a cuprinsu inimile jumii noastre.“ (Tribuna nr. 285 din 1885), și că ea, „Tribuna“, abia mai pôte birui de-a susține buna reputațiune a poporului român.

Altă pildă. N'amu auđit că vr'unu Maghiar s'fi cutezat vr'odată a susține în mijlocul poporului séu, că lupta de independență a Maghiarilor dela 1848 și propaganda revoluționară, ce au făcut'o emigranții unguri până la 1866 și ce-o face azi Kossuth și de și prin scrisorile sale, ar compromite „buna reputațiune“ a nêmului unguresc.

Eată prin urmare câtu de deosebite pot fi vederile în privința aceea, că ce e „bun“ și ce „réu“ în politică.

O fôia ca „Tribuna“, care numai de erl alaltăer a eșit din gâoce, ar trebui să se în-

grijescă înainte de tôte de propria ei reputațiune. Dé se vede, că prin angajamentul séu ea se crede absolvată de această îndatorire de căpetenie și se'ngrijesce numai de „buna reputațiune“ a poporului român.

Ca tendențe, cari compromit această bună reputațiune citéză „Tribuna“ în articolul ei din Nr. 285 (1885) între altele: „reflectarea la ajutorul unui stat străin“ și „încercarea de a respinge totu prin violență violența ce ni se face.“ Câte tendențe de felul acesta se mai sênte în specialu chiamată „Tribuna“ a le combate nu ne spune, dér fiindu vorba de „buna reputațiune“ amu face rămașagă, de ce contra unu, că colegii noștri voru fi de firma credință, că noi cei dela „Gazeta“ vrëndu a demasca politica de angajamente a „Tribunei“ compromitemu „buna reputațiune“ a poporului român.

Eată dér câtu de estinsă este basa de operațiune a „Tribunei“, și se nasce întrebarea, déca în ceea ce privește „reflectarea la ajutorul unui stat străin“ séu „încercarea de a combate violența prin violență“ nu cumva conturbă cei dela „Tribuna“ cercul de competență alu procurorilor regesci unguresci.

Déca „Tribuna“ s'ar mărgini a dice, că ea a primitu dela ôrecine unu ôrecare angajamentu de a denunța în publicu pe „toți cei ce aru voi să propage între Români, spiritul revoluționar“, acesta ar avé celu puțin unu înțelesu, dér a voi nu numai să-i denunțe și să-i respingă, ci să-i și „pedepsescă“ („Trib.“ nr. 285 din 1885) acesta — ierte-ne d-lor — credem că se ține de competența procurorilor și a tribunalelor.

Și așa ajunserăm și la pétra scandalei. De ce e vorba în articolul „Tribunei“ nr. 285 din anul curentu?

E vorba de nisce demonstrațiuni ce au fost înscenate de câțiva Români ardeleni. Unde? La noi în Ardél, Bănatu ori Țera ungurescă? — Nu, ci în afară, în statul român vecin.

Acum, după ce constatatu este de însêși foile maghiare oficiose, că nici o legătură n'a esistat între aceste demonstrațiuni și între Români ardeleni, nici chiar, cum însinuă „Tribuna“, între emigrații noștri și între rudele și amicii lor de aici, a sositu momentul ca să putem și noi esamina cu tôte serioșitatea și obiectivitatea cestiunea acestor demonstrațiuni și atitudinea „Tribunei“ față cu ele.

REFORMA ADMINISTRATIVA ȘI NAȚIONALITAȚILE.

Solnoc-Dobéca, la 30 Decemvre 1885.

În 28 l. c. s'a ținut o adunare extraordinară a comitetului comitatensu. Până ce 'mi voiu puté cășigă tôte datele necesare despre decursul acelei adunări, deocamdată facu cunoscută on. publicu o întâmplare din acea adunare, care ne arată, cum stăm azi cu laudata libertate de cuvânt. Eră la desbateră o decisiune a comitetului permanent față de o adresă a comitatului Békés în favorea autonomiei comitatelor, ce ar fi a se presenta dietei. Comisiunea permanentă decisesă să se ica simplu la cunoscință. Față cu acesta, d-lu Andreiu Meda nu, cunoscutul distins Român din părțile Chiorene a făcutu propunerea, să se ica la cunoscință cu părținare (pártoló tudásul). — Deși nu suntem multu ani-

FOILETONU.

COLINDE

euse în Ciobanca și Ciobăncuța de Grigore Crăciunașu.

Sabina.

Se rógă Domnului Dómne
Se rógă
Galbina*) penița
Fata faciorița
Pe ea sé o suiă
Susu cu vênțurile.
Érá se rugară
Pe ea s'o coboră
Unde jocu,
Petrecu
Stolur de voinic
Mai mari și mai mic
Ș'unu voinic de țera
Din jocu se plecară
De jocu o luară
De colbu o suflară
Până lăcrămară.
Elu o îmbărbătară:
Eu pénă te iau
Nu sé te țiu pénă,

Da sé te facu dómna,
Sé fii dómna 'n curți
Stăpană la slugi.

Femeia pribégă.

Crișule, Crișule,
Cistrai*) domnuțu bunu,
Apă cam repede,
De ai fi vorbitoru
Cum ești mergătoru,
Eu te-așu întreba
N'ai vêđut-o ba?
Coita de nevastă
C'unu fiuțu în brațe
Crénga de braseu
C'unu pruncu în belceiu,
Bat'o focu bată
Mintea blăstemată,
Fi-o focu fiă
Mintea cea sglubiă
Că ea și-o lasatu
Părinții din satu,
Casa și o curte
Și bărbatu de frunte,
Plugă cu șese boi
Și plugărași doi,
O turmă de oi,
Pécurărași doi.

Maica ostășului român.

Cam pe lângă mare
Dai corindem Dómne
Pe drumul celu mare
Unde 'și trecu
Petrecu
Stolur de voinic
Cu cai pogănic,
'Nainte le ieșă
Cotară bētrână
Cu cujea*) în brau
Cu fusul torcendă
C'unu colac de grau
C'o cupă de vinu.
La voinic când stară
Din vinu în cinară,
Din colac imbiară,
Din graiu cuventară:
N'ați vêđutu, vêđutu
Dragu fiuțulu meu?
Și de l'am vêđutu
Nu l'am cunoscutu.
L'ați pututu cunosc
C'a lui chivără
I tăiată 'n săgătă
Cam pe ochi lasată
Și peptariul lui
Soljii pescelui

*) Se pare că cuvântul „Sabina“ în decursul seclilor s'a prefăcut în „Galbina“.

*) „Cistrai“ e identicu cu cuvintele „acésta este“.

*) Cujeică egală furcă.

pași, nici pentru alegerea oficialilor comitatensî, precum s'a practisat în fața de noi Români — și se d-sa — precum nici față cu sistemul denumirilor ce are să se introducă prin proiectul de reforma administrației n'avem nici o încredere totuși încă în comitatul Békés apărând autonomia comitatelor, care trebuie să fie scumpă tuturor, să luăm adresa ei spre știință cu părtinire. După o scurtă replică din partea fișpanului (comitelui suprem), care n'ar vrea pentru o lume să se decidă ceva ce n'ar plăcea colo sus, a ținut o vorbire mai lungă membrului comitatensî, Ioan Georghiu, despre autonomia comitatelor în fața noului proiect de reformă administrativă. A fost însă continuu întrerupt de comite și în fine i a retras cuvântul dîcîndu, că nu vorbește la obiect deși publicul îl asculta cu atenție. Că se vede încă a fost îndreptățit la acesta d-lu fișpan din notițele ce le am la mîna dau acea vorbire publicității creștîndu totodată, că va fi de interes public.

Ilustre d-le comite suprem! Onorată adunare! În anul 1874 partida opozițională cu programa așa numită „punctele bihorene”, la care aparțineam mai toți cei ce vă aflați astăzi în fruntea afacerilor țerei, prin o întorcere de front din partea conducătorului ei, a făcut fuziunea cu partida înțeleptului Deak. Vechii gardiști și campioni ai partidei deachiane, lăsîndu în casa lor noile elemente, au pătîr o precum spune fabula despre ariciul lăsat, care după ce a fost lăsat în casa sobolului și s'a încălzit a început a se întinde împingîndu afară pe proprietarii. „Veteres migrate coloni, novi advenere.” Această formațiune nouă, luîndu-și numele de partidă liberală, de 10 ani guvernază, țera, în mod liberal — precum se laudă. Dacă vom considera însă, il. domni, acest liberalism după efectele lui, ne vom face o idee foarte slabă despre liberalism. „Lucus a non lucendo.” Pe toate terenurile am vădit numai reacția și scurtarea libertăților. În special se ne întrebăm, ce s'a întimplat cu autonomia comitatelor? Comitatele, „murul de apărare al constituției.”

În timpul acestui „liberalism” autonomia comitatelor s'a redus și restrîns mereu și acum după un decurs de 10 ani i se trage clopotul de moarte. Acest clopot, care sună atît de lugubru, mai ales pe la § 54, este proiectul de lege pentru reforma administrației comitatense. Oare este cu putință ca un guvern liberal să vină c'unî asemenea proiect?

S'a făcut o mișcare în totă țera îndată după ieșirea la lumină a acestui proiect. „Hanibal ante portas,” absolutismul mascat ne e la ușa, e parola zilei pretutindenea. Comitatul Békés ne provocă să ne pronunțăm în fața acestui proiect pentru autonomia comitatensă.

Și într'adevăr, il. domni, această lege proiectată ni se prezintă ca o mașină guvernamentală, cu menirea ca cetățenul numai printr'însa se trăescă să se miște și să răsuflă. Comitelui suprem i se dă o putere nețermurită în afacerile comitatului în toate direcțiile până la justiție. Toate și toți au să fie supuși comitelui suprem, care în toate are dreptul de inspecție și amestec, și de aceea foarte cu dreptul dîce un bărbat maghiar: „amestecarea fișpanului în toate și puterea lui face iluzoria autonomia” (P. N. 19 Dec. a.) Acest comite suprem atît de puternic în jos adică în comitat, e cu totul supus în sus, adică față de ministru, care ca să-i fie pururea sub control, îi pune la spate un secretar ca să-l urmărească pasu de pasu. Mai încolo comitele suprem capătă puterea de a denumi jumătate funcționarii din comitat, și ca o umbră de autonomia se lasă și unele alegeri, dîr această față cu omnipotența comitetului suprem rămîne umbră: „Autonomia s'a redus așadar la cestiunea personală a câtorva posturi.” (idem).

Astfel, il. domni, nimeni nu va pute să trăescă să se miște și să răsuflă decît prin această mașină guvernamentală; de aceea aflu tare adevăratu ceea ce dîce bărbatul politic din opoziție, că scopul acestei reforme e susținerea la domnia a stăpînitorilor zilei încă pe

vr'o 10 ani înainte. Și cine o ar pute trage acesta la îndoială? Domnia e dulce, și cel ce a ajuns la densa cu jertfe, ce nu va face ca să se susțină la densa? — Și în adevăr, cel ce va voi să ia parte la viața publică, vrîndu nevrîndu, va trebui să se așeze în șirurile guvernamentalilor, căci la din contră omnipotența comitelui îl va ajunge, îl va eschide.

Puterea ce i se dă comitelui suprem față de justiție e de o consecință și mai dezastră. Se vorbește aci bărbatul politic maghiar mai sus citat: „Comitele suprem va folosi procesele politice pentru a face politică.” dîce elu. Mai rămase ill. domni, ca să se pună în mîna comitelor supremi cheile temnițelor, ca să pîră încheie pe toți, cari vor face altă politică, decît cum e politica densilor.

Întrebîndu cu grijă bărbatul distins maghiar, care este scopul acestui proiect s'a arătat cu degetul asupra naționalităților er pressa oficiosa spune pe față, că acesta se face din cauza naționalităților: „pentru ce tocmai în Ungaria poliglotă?” nu mai trebuie explicat (Kol. Közl. 20/21). Acest ton, această armă, acest argument sunt vechi în mîna celor dela guvern. Acesta e tonul șovinismului, prin care voescu a abate atenția maghiarilor dela dura realitate. Acesta e o armă vechiă, folosită cu șanse și efect, de câte ori în vre-o cauză se lovescu de opiniunea publică maghiară.

Resonabil și moralu lucru este ore din partea unui guvern al țerei, ca de câte ori nu mai e vorba de restringerea libertăților cetățenesci, se prezente naționalitățile înaintea rasei maghiare ca o jertfă cu bună mirismă șovinistică? Lasă să judece on. adunare. Și acesta se face înaintea Europei în timpul când leul britanic e gata a ținde mîna de pace Irlandiei și a face dreptate spre onorea lui și a umanității.

Naționalitățile din Ungaria au fost și sînt mult neîndreptățite, căci neobservîndu-se nici chiar legea de naționalitate, față cu densele e în vîgore *domnia arbitriului*. — Față cu acest proiect una e ce ne contrariează mai tare, căci devenind lege s'ar face imposibil să vină în grabă la cîrma țerii alți bărbai de statu cu prevedere, prudență și dreptate politică, cari înțelegîndu lipsese țerii în locu de reacție să se prezenteze cu ramuri de finic. — Altmintrelea, d-lor, să se ști aci un lucru. Poporul român e așa de viguros, încât toate măsurile ce s'ar mai îndrepta în contra lui nu pot fi în stare să-l abată dela iubirea limbii și naționalității lui, precum și dela pretențiunea și dreptul de a avé teren de dezvoltare liberă în această patriă iubită. Prin multe vécuri furtunoase a trecut acestu popor paștrîndu-și limba și datinele străbune și în secolul al 19-lea ni se prezintă reîntinerit, mai mîndru și mai viguros. Cu stările actuale e neîndestulit dîr viitorul nu și-lu teme poporul român. Căci, se dîce aci cu un alt bărbat maghiar (în Nagy-Várad, 24/12): „După cum ne învață isteria lunei, există o Nemesă, care pe cei asupriți îi eliberază, era pe asupritori îi persecută, decă aceștia nu se deșteptă la timpul său și nu se întorc pe o cale mai drăptă.”

Forțe corect s'a exprimat bărbatul politic maghiar despre consecințele acestui proiect devenit lege: „decă reacția ađi, mîne va merge mai departe și va deștepta națiunea din somn, atunci guvernul cu comitei săi supremi și cu juđii legați gușbă, va pute începe adevărata campania contra libertății ungare.” (P. N.)

Acesta e vorbirea, care după mai multe întreruperi a fost curmată de comite suprem. Decă nici în tonul acesta moderat nu e posibil a vorbi, apoi nu știu ce se dîce, ori dora n'a fost la obiect?

APELŪ.

Frați Români! „Înainte!” Acesta este devisa seculului în care trăim. Decă aruncăm privirile noastre în ori și care parte, observăm nîsce semne înverdate din cari putem conchide, că trăim într'o epocă, care cu totu dreptul se pôte numi epoca civilizației și a culturii progresive. Nu există națiune — pîtrunsă de spiritul evului domnitor — care n'ar medita și nu s'ar

ingriji de cîștigarea acelor mijloce prin a căroră prudență și înțeleptă întrebunțare se pôte odată ajunge la limanul fericirii, ținta întregului gen omenesc.

O națiune va desvoltă cu atît mai mare activitate în această direcțiune, cu cît va avé mai firmă convingere despre aceea: că — pe lângă starea materială — cultura morală și spirituală este condițiunea sine qua non a vieții și înfloririi sale.

Ținem a crede, cumcă astăzi această convingere este adencu înrădăcinată în sinul națiunii române, iubirea cătră limba strămoșescă — care inflacă cu vioiciune în inima fiăcărui Român adevărat — puterea sa de viață, pe carea n'a putut-o înfrînge nici ceta nenorocirilor milenare și devotamentul cătră totu ce este bun, sînt prognosticul acestei nobile convingeri.

Vitregitatea timpurilor n'a permis Românului a'și manifesta această convingere. A cede însă usque ad infinitum vitregităților, ar însemna: a comite un vițiu, a aréta că în noi nu este putere de viață, a ne omori înșine și după mórtea noastră a lăsa un nume demn de disprețul națiunilor vii — după țisa unui clasic Român:

„Unu populu, ce prin sine se pierde, se omoră,
Prin fii sei cei vitregi, prin vițiu ce-lu coboră,
Unu populu ca acela nu-i demn ca să trăiască,
Prin viața lui insultă mândria omenescă!
Și cându în umilința, de care e cuprînsu,
Cea mai din urmă rađă, de viață i s'a stînsu,
Elu pier și a lui mórte regresu nu întălnesce,
Ca totu ce n'are viață, și nu mai trebuieșce.”

Unu semn dera esterior se cade să dea viață acestei convingeri a Românilor în genere și în specie alu acelor din nordul Transilvaniei, care să fiă unu testimoniu pentru densa și înaintea generațiilor viitoare. Dreptu aceea comisiunea subscrisă, conformu concludului luat de adunarea generală a despărțemântului alu XII alu Asociației transilvane pentru literatura și cultura poporului român, ținută în Betleanu la 15 Augustu n. 1883 s'a simțit îndatorată a lua inițiativa la continuarea „începutului făcutu deja” a unei biblioteci, care va purta numele: „Biblioteca românescă a comunei bisericesci gr. cat. din Betleanu” pe sêma unui considerabilu număr de suflete române din juru și din Betleanu — devenitu acum de curînd și reședința unei filiale a „Kulturregylet-ului” — și a ruga și invita prin acesta cu cea mai înflăcărâtă căldură pe toți și singuratici frați Români, pe p. t. d. d. autorii, onorabilele Redacțiuni, pe toate corporațiunile, bibliotecile române, bisericile și școlile noastre ca să binevoiescă a ne sprijini și ajutama prin dăruirea de cărți, foi etc. în această direcțiune.

Frați Români! Acum ori niciodată uniți în cugete, uniți în simțiri să prindem de corno plugul Românismului și între hotarele legii să brezdăm de-a lungul și de-a latul câmpului culturii românesce, ce ne stă înainte. O carte ori un ban sacrificat pentru cultura acestui câmp, cu un pasu ne va apropia mai mult de zenitul nostru, căci știutu este cum că:

„Santulu sacrificiu alu naltelor virtuti
Elu singuru numa naltă pe populu căduți!” *)
Betleanu, Decemvre 1885.

Comisiunea
administratōre a bibliotecii.

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. alu „Gaz. Trans.)

PESTA, 4 Ianuaru. — Ucigașul și jăfuitorul femeii Teresa Lampl, crimă comisă în ziua de 30 Decemvre, s'a descoperit în persona vestitului spărgător de case Sigmund Walaschek, care s'a și predat în mîna justiției.

BELGRADŪ, 4 Ianuaru. — Ca delegat pentru tractările de pace s'a numit ambasadorul sêrbescu din Londra, Mijatovic. Crisa ministerială s'a resoltat; cabinetul Garașanin va rămîne chiar și după încheierea păcii. Ađi se așteptă să sosescă regele.

BERLINŪ, 4 Ianuaru. — Serbarea jubileului de 25 de ani, de când împăratul Wilhelm este rege alu Prusiei, a decurs conformu programului.

*) Celelalte țiare românesce naționale sînt rugate a reproduce acestu apel. Ofertele mărînimose se vor cuita pe cale țiaristică și sînt a se adresa d-lui Gregoriu Pușcariu, parochu; ori bibliotecarului Simion Moldovanu în Betleanu — Bethlen — Comitatul Solnocș-Dobea în Transilvania.
Notarul.

Editoru: Iacobu Mureșianu.

Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Mureșianu.

Căpenegul lui
Spuma laptelui.
Voi de l'îț vedé
Spuneți-i așé,
Că holdele-i tôte
'Să cōpte și rēscōpte
Și vinu paserile
Și ducū spicurile,
Vine ciōra nēgră
Duce claiă ntrégă,
Vine corbu negru
Duce stogu ntrēgu.
Și vilie'i tôte
'Să cōpte și rēscōpte,
Și vinu porumbii
Și ducū strugurii,
Vine ciōra nēgră
Duce vița ntrégă,
Vine corbu negru
Duce parū ntrēgu

Trei păcurari.

Trei păcurari
Hoi Lerui Dōmne
La o turmă de oi
Le mână la munte
La cele mai multe
'Nainte le iasă
Mândră și frumosă
Fata de maioru
Cu guleru galbinu.

Unul cuvēnta:
Asta oi lua.
Cei doi cuvēnta:
Tu d'oi vei lua
Noi te-omū sāgetă
Și te-omū ingropa
În stauru de oi
În jocu de mei,
Fluerul celu dragu
Ți l'omū pune stēgu,
Fluerul celu dulce
Ți l'omū pune cruce.

Voiniculū adormitū.

Peste negrii
Hoi da Leru și a nostū Dōmne Leru.
Codrișori
Māndru sōre de rēsare,
Ba đeu ala cā nu-i sōre
Cā-i unū pomū māndru'nfloritū,
Da la umbra pomului
Este-unū voinicū adormitū
Cu murguțulu priponitū,
Murgu pasce și rāncează
Voiniculū dōrme, visēză,
Murgu din graiu și-o grāitū:
Scōlă scōlă, domnūțu bunū,
Cā de cānd ai adormitū
Frēnulu meu o muceđitū
Căpēstru o putreditū
Potcōvele o ruginitū.

Cursul la bursa de Viena.

din 2 Ianuarie st. n. 1886.

Table with financial data for the Vienna market, including bond yields and exchange rates for various currencies like the Hungarian crown and the Austro-Hungarian crown.

Bursa de București.

Cota oficială dela 19 Decembrie st. v. 1885.

Table with financial data for the Bucharest market, listing exchange rates for gold, silver, and various bank notes.

Cursul pieței Brașov

din 4 Ianuarie st. n. 1886

Table with market data for Brașov, showing prices for various goods and currencies.

Numere singuratică à 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tutungerii lui I. GROSS.

Advertisement for J. B. Teutsch, Sighișoara, featuring a coat of arms and text promoting wine as a gift. Includes details about different wine varieties and their prices.

Advertisement for Iosif Both, watchmaker, featuring two pocket watches and text promoting gold and silver watches. Includes the address: strada Poștei Nr. 661.

Mersul trenurilor

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a calei ferate orientale de stat reg. ung.

Large railway schedule table with multiple columns for different routes: Predeal-Budapesta, Budapesta-Predeal, Teiuș-Arad-Budapesta, and Budapesta-Arad-Teiuș. It lists train numbers, departure times, and arrival times for various stations.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile gróse.